<doc doc.Title="İnci saçqan adam" doc.Originals_author="Halq masalı" doc.Alphabet="Cyrillic" doc.Publication_year="1990">
Инджи сачкъан адам

__Qırımtatar halq masalı__

Джинаетчи ханнынъ хазинесини хырсызлай.
О чокътан-чокъ алтын ве чокъ къыйметли шейлер алып къача.

Эписинден зияде хан апайынынъ боюнджагъына окюне, чюнки онынъ ичинде энъ къыйметли инджилер ве башкъа дюльбер ташчыкълар бар экен.

— Джинаетчини тапып ве оны джезаламасам, мен хан дегилим,— дей о озю озюне.

Ондан сонъ, о бутюн хансарайнынъ къаравулларны, озюнинъ динълейиджилерини ве козьчюлерини топлай да, шойле эмир эте:

— Не япсанъыз япынъыз, лякин джинаетчини тапынъыз!
Тапмасанъыз — башынъызны кесерим!

Бутюн къаравуллар, динълейиджилер ве козьчюлер дюньянынъ чевречетини араштырып башладылар.
Лякин джинаетчини тапмадылар.

Козьчюлернинъ бириси къыйметли юзюкли ве юзюгининъ устюнде пек дюльбер эльмаз олгъан адамнен раст келише.
Озюнинъ башыны къутармакъ ичюн, динълейиджи джинаетчини якъалап сарайгъа алып кете.

Озюнинъ везирлерини топлап, хан джинаетчини сораштырып башлай:

— Сен бу юзюкни къаерден алдынъ?
Догърусуну айт.
Айтсанъ, мен сени азат этерим ве къыйметли бахшыш беририм, айтмасанъ,— пешман этерсинъ!

— Энъ икметли хан!
Алланен емин этем, мен намуслы киши ве догърусуну айтам.
Бу юзюкни мен базарда ят адамдан сатын алдым.

Сизнинъ юзюгинъиз олгъаныны бильген олсам, ич бир вакъыт сатын алмаз эдим.
О адамны сизге кетирир эдим ве о сизге эписини айтыр эди.
Мен исе ич бир шей бильмейим.

Хан онъа инанмады ве бичарени джезаландырды.

Укюм этиледжекни мейдангъа кетирдилер, джеллят балтасыны къайрады.
Бу вакъыт бичаре багъыра:

— Языкъ ки, шимди мен къабаатсыз оледжегим!
Мен шойле шей билем ки — оны ич кимсе япып олмаз!

— Сенинъ бильгенинъ недир?
Недир?- деп сорадылар баш везир ве къады.

— Мен ерге инджи экмеге билем,— деди бичаре.
Манъа джан багъышласанъыз, хан чокъ парагъа инджи сатын алмагъа меджбур олмаз я да денъизден чомуп инджи арамагъа чомуджыларны кира этмеге буюк масраф этмез.

Буны эшитип, везир ве къады олюм джезасыны токътаталар ве аджайип хаберни хангъа илян этелер.
Хан исе бу адамны озюне тез кетирте.

— Сенинъ айткъанынъ догъру олса, мен озюмнинъ эмримни ред этерим ве сени ольдюрмем, лякин сен манъа озюнънинъ усталыгъынъны, санаатынъны косьтереджексинъ.

Бу аджайип сачувны корьмек ичюн хан ве онынъ везирлери чёльге келелер.

— Манъа эки огюз, сабан, тырнакъ ве айдавджы балачыкъ беринъиз,— дей укюмлю.
Истегенини алгъан сонъ, о ерни сюре ве тырнай.
Ондан сонъ хангъа:

— Энди инджини сачмакъ мумкюн, лякин буны тек намуслы адам япаджакъ.
О озюнинъ омрюнде кимседен ич бир шей хырсызламагъан, ич кимнинъ акъкъын ашамагъан, ич бир вакъыт хиянетлик япмагъан адам оладжакътыр.

Мен исе — ич бир вакъыт хырсызламадым, лякин шимди мени ханнынъ хазинесинден къыйметли шейлерини алып къачты деп къабаатлайлар.
Онынъ ичюн индже сачмагъа менинъ акъкъым ёкъ.

Бундан сонъ, сачувны баш везирге теклиф эте.
Лякин о, озюнинъ гунасыз олмагъаныны билип, ред этип башлады:

— Менинъ ханым, мен омрюмде экинджи олмадым.
Инджи дегиль де, богъдай биле экмедим.
Мен къоркъаман бойле укюмет ишини бозмагъа.
Онынъ ичюн, бу эмиетли иштен мени бошатынъыз.

— Яхшы, онынъ ичюн инджини сайгъылы ве итибарлы къады эксин,— деди хан.

— Энъ акъыллыларнынъ акъыллысы, — деди къады.
Къадылар ич бир вакъыт экмедилер, не ашайт, не инджи.
Менинъ ишим — къадылыкъ.
Къадылар гунасыз дегильлер, дей халкъ.
Меселя, инджи чыкъмаса, осьмесе — ким инаныр макеменинъ догърулугъуна?
Ёкъ, ёкъ, ёкъ, манъа риджа этменъиз.
Алланен риджа этем, мени бу шерефтен къутарынъыз.

— Муфтиге бакъып, сиз, энъ намуслы, энъ инсафлы адамсыз, онынъ ичюн сиз экеджексиз инджини! — деди хан.

Лякин муфти де салмакълы, эсаслы сылтав тапа ред этмеге.

Бундан сонъ хан башкъа ярдымджыларына ве везирлерине риджа этмеге меджбур ола.

— Бизим улу, къудретли ве адалетли ханымыз! — деди энъ зийрекли ве акъыллы везирлерининъ бириси,— сиз озюнъизнинъ мераметинъизнен ве алидженаплыгъынъызнен бизге буюк ишанч, шан эттинъиз,— бу девлет ишини бизге теклиф этип.
Лякин биз истеймиз ки,— сиз озюнъиз джюмерт къолунъызнен бу инджини махсуллы тарлагъа экинъиз!

Энди ханнынъ озю бу игренч алдан чыкъмагъа меджбур олды.

О озюнинъ везирлери, къадылары ве муфтилери киби, гунасыз дегиль эди.
Онынъ ичюн озю де меджбур олды ред этмеге.

Ондан сонъ къабаатлангъан адам хангъа риджа эте:

— Улу ве адалетли хан!
Корьгениме ве анълагъаныма коре, сизнинъ бютюн везирлеринъиз ве башкъа ярдымджыларынъыз — намуссыз, виджденсыз адамлар экен.
Лякин мени, намуслы ве къабаатсыз, ич яманлыкъ этмеген адамны, сиз ольдюрмеге истейсиз!
Бу адалетли ишми?

— Яхшы.
Мен озюмнинъ эмримни ред этем,— деди хан.
Эльбетте, сен намуслы ве къабаатсыз адамсынъ, онынъ ичюн бар ве эк инджини.

Бу адам сюрюльген тарлагъа бара ве инджи эке.

Ишини битирген сонъ, он хангъа айта:

— Энди мен озюмнинъ экинимни къорчаладжагъым, джинаетчилер я да къушлар хырсызламасынлар.
Даа, манъа учь ай керек бу инджи тарласыны козьлемеге ве къорчаламагъа.
Учь айдан мында тюрлю ве къыйметли инджи осер.

Шу арада хан къулларына эмир этип, тарланынъ ортасында чалаш яптырта ве онынъ янына къаравул къоя — инджи сачувджы адам къачмасын, деп.

Бир къач кунь кечкен сонъ, инджи сачкъан адам къача.
Гедже о къаравулны юкълаткъан иляджнен сыйлай ве башкъа мемлекетке къача.
О яхшы биле эди ки, инджи ич бир вакъыт осьмейджек, чюнки инджини отьмек киби осьтюрмеге имкян оладжагъына инангъан адам,— акъылсыз кишидир!
</doc>